

Начяло Повѣстности.

Между сички тѣ свѣтовны створенія чловѣкъ е даренъ отъ майкѣ си природѣ съ такъвъ съвършенъ уменъ съставъ, штого той самъ можи и умѣ да размышлѣва и разсѣждава врѣху сички тѣ други сѣштества, т. е. врѣху нихны тѣ дѣйствія и страдания или просто врѣху положение то имъ; а впечатленія та кои то му причинявѣтъ неговы тѣ разглѣдванія и разсѣжде- нныя, да втѣплѣва въ главѣ си и да ставѣтъ понята отъ коихъ то ся със- тавя *ума* му; зашто то *умъ* не значи друго освѣнъ: *знанья добыты въ гла- вѣ чловѣка*. А кату добые чловѣкъ *знанья*, има и таж дарѣтъ отъ природы не само да ги съхранѣва, сирѣчь запомня въ себѣ си, нѣ юште и да ги при- дава и повѣствува другимъ чрѣзь языка си. Што то първо то *начяло по- вѣстности* ся крѣе въ първо то чловѣчьско появленіе на свѣта, кога то ся е створилъ отъ него и говореный языкъ.

По тому начяла та на най-старѣ тѣ повѣстность всекаго народа сякры- жтъ въ неговый първобытенъ языкъ; заштото языка е орѣдіе то чрѣзь кое то чловѣкъ е изражавалъ отъ зачала появленія си и до днѣсь понята та си, кои нѣсѣ друго, какъ то вышеказахме, освѣнъ *знанья*, *вѣсти*. Нѣ тукъ разумѣваме, твърдѣ въ тяснѣ смисль, първобытний языкъ т. е. корены тѣ му слокове кои нѣсѣ притърпѣли никакво си отстрѣнено измѣненіе и коихъ първый чловѣкъ е створилъ отъ разновидно то дѣйствие природы, за кои то, може ся каза, чи тии изражавѣтъ само то дѣйствие природы на чловѣка и негово то къ ней отношение. Съ други рѣчи да кажимъ по-ясно: ако бы было възможно да ся разтопѣтъ химичѣски, тии първобытни корени рѣчи, ште ся види въ тѣхъ вѣществено само то дѣйствие природы.

Въ първобытний языкъ чловѣка ся сѣ съхранили нѣколко си даже цѣ- ли рѣчи кои доказвѣтъ чрты отъ неговый първобытенъ животъ и потвърдѣ- вѣтъ съхранены тѣ отъ попрѣдания нѣкои си тьмны вѣсти о тому, за които писаная повѣстность никакво удовлетвореніе не е въ възможность да даде.

Забълѣшка, Умъ = знаніе. Българи тѣ казвѣтъ: не умѣе да направи нѣшто т. е. не знай да направи. А раз-умъ е разположеніе то на знанія та. Си- чки тѣ чловѣци имѣтъ умъ т. е. събирѣтъ въ общѣ знанія въ главы тѣ си, кату ся по- родѣтъ на свѣта съ цѣлы и здравы чювства, нѣ сички тѣ нѣмѣтъ раз-умъ т. е. не знаѣтъ да разполагѣтъ знанія та си нити въ ползѣ себѣ, ни ти въ ползѣ другимъ. Та- кива же безъ разумъ чловѣци сѣ твърдѣ близо до безсловесны тѣ животны, зашто то и тии имѣтъ до нѣкои си стѣпень умъ = знанія, нѣ не могѣтъ да ги разполагѣтъ какъ то чловѣци тѣ т. е. нѣмѣтъ разумъ.

Умъ е рѣчь съставена отъ прѣдлога *у* и отъ лично то мѣстоиманіе *мъ* = *мя* = *менъ* = мене, и значи буквално: *у менѣ* т. е. държа нѣшто си *у менѣ* си, въ главѣ тѣ си, имамъ знаніе. Това му е първобытно то значеніе; а послѣ има и значеніе: